

2. *Ковтун Н. Я.* Поняття, система та види додаткових покарань для неповнолітніх за КК України : автореф. дис. ... ступеня канд. юрид. наук: спец.12.00.08 / Н. Я. Ковтун. – Київ, 2010. – 18 с.
3. *Мачужак Я. В.* Формування системи ювенальної юстиції в Україні: перспективи створення ювенальних судів / Я. В. Мачужак, І. Б. Лавровська // Відновне правосуддя в Україні. – Щоквартальний бюлетень. – № 3. – 2005. – С. 59-69.
4. *Артеменко Н. В.* Особенности ответственности и наказания несовершеннолетних в уголовном праве Франции // Ученые записки ДЮИ. Ростов-на-Дону; Изд-во ДЮИ, 2002. Т. 19.
5. *Артеменко Н. В.* Особенности ответственности и наказания несовершеннолетних в уголовном праве Франции // Ученые записки ДЮИ. Ростов-на-Дону; Изд-во ДЮИ, 2002. Т. 19.

Ю. М. Жмур
доцент кафедри правознавства та галузевих юридичних дисциплін
НПУ імені М. П. Драгоманова,
кандидат юридичних наук, доцент
О. О. Гоцуляк
студентка 2 курсу факультету політології та права
НПУ імені М. П. Драгоманова
(м. Київ)

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ

На сьогоднішній день, проблема кримінальної відповідальності неповнолітніх є надзвичайно актуальною. Злочинці-підлітки потенціально “запрограмовані” на вчинення правопорушень у майбутньому, тому становлять велику загрозу миру, безпеці й громадському порядку суспільства. Так, за даними Генеральної прокуратури України, аналізуючи статистику правопорушень у I півріччі 2018 року, можна спостерігати наступні відомості: правоохоронці затримали близько 53 тисяч злочинців, серед яких понад 1700 неповнолітніх [2].

Т. О. Гончар, О. М. Джужа, В. Ф. Мороз, О. П. Чугаєв, В. С. Орлов, А. П. Тузов, Н. В. Ортинська, Д. О. Кіш, Т. І. Дмитришина, М. С. Таганцев, А. В. Савченко, В. М. Бурдін у свої працях досліджують й аналізують особливості кримінальної відповідальності неповнолітніх, причини підліткової злочинності і профілактично-виховні заходи щодо попередження вчинення правопорушень. Але більшість існуючих методологічних підходів вивчення даної теми не відповідають сучасним реаліям суспільного життя. Тому основною метою статті є дослідження оновлених підходів до вирішення актуальних проблем кримінальної відповідальності неповнолітніх.

Для початку варто зазначити, що серед причин підліткової злочинності виділяють сімейне насильство, булінг, стрімке падіння рівня життя, великий вплив

засобів масової інформації, збільшення рівня алкоголізму та наркоманії серед дорослих людей, що стає наслідком конфліктів і агресії.

Кримінальна відповідальність неповнолітніх врегульована ст. 98 КК України, згідно якої до неповнолітніх, визнаних винними у вчиненні злочину, судом можуть бути застосовані такі основні види покарань як штраф, громадські роботи, виправні роботи й арешт. Крім того, ч. 2 ст. 98 передбачає застосування додаткових покарань у виді штрафу та позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю [1].

Неповнолітні, що вчинили кримінально каране діяння, є особливими суб'єктами і потребують окремої уваги та ставлення суду до призначення їм покарання. Досить часто до таких осіб, які вчинили злочин вперше застосовується звільнення від покарання та виконання примусових заходів виховного характеру у вигляді передачі неповнолітнього під нагляд одного з батьків або осіб, які їх замінюють. Наприклад, такий захід виховного характеру, як застереження, полягає в роз'ясненні судом неповнолітньому наслідків його дій, оголошенні осуду за ці дії та попередженні про настання суворих наслідків в разі продовження протиправної поведінки чи вчинення нового злочину. Призначення такого гуманного покарання, як показує практика, малоефективне, оскільки неповнолітній, який вчинив злочин, не має змоги повною мірою проаналізувати і усвідомити суспільну небезпеку свого протиправного діяння, отримати всі необхідні елементи виховання. Тому такі особи продовжують вести злочинний спосіб життя.

Загальні кримінологічні дослідження вказують, що значна кількість неповнолітніх, які відбували покарання у місцях позбавлення волі, після закінчення його строку продовжують злочинну діяльність. Це, насамперед, пов'язане з криміногенними зв'язками, яких набуває засуджений під час перебування разом з іншими злочинцями. Період позбавлення волі не сприяє правовій адаптації особи і формуванню її здорової психіки, а навпаки спричиняє появу нових знань, умінь, навичок, ідей щодо вчинення майбутніх правопорушень.

На противагу, такий вид покарання, як громадські роботи, не дивлячись на його м'який характер, сприяє зниженню рецидиву злочинів. У судовій практиці його почали використовувати ще у 1971 в Швейцарії. Кримінальний Кодекс передбачав застосування громадський робіт до осіб від 7 до 18 років [3]. Але зниження рецидиву – це не єдина позитивна риса такого способу впливу на злочинця. По-перше, під час відбування покарання неповнолітній, що вчинив злочин, залучається до праці, здобуває необхідні трудові навички, спілкується з правослухняним населенням, що позитивно впливає на його виправлення і правову соціалізацію [4, с. 30]. По-друге, держава витрачає мінімум коштів лише на забезпечення діяльності органів, що ведуть контроль і облік за виконанням цього примусового заходу. Крім того, відбуваючи покарання, неповнолітній своєю працею приносить користь суспільству і суспільним

інтересам, а безоплатність такої діяльності викликає почуття сорому, несправедливості, що у свою чергу змушує правопорушника обмірковувати свої вчинки.

Виправні роботи є ще одним дієвим видом покарання, проте його практичне застосування можливе лише до осіб, які працюють. Неповнолітні ж рідко офіційно оформляють трудові правовідносини в силу небажання роботодавця сплачувати податки і створювати усі необхідні умови відповідно до встановлених вимог.

Серед дослідників існують думки про застосування нових заходів впливу на неповнолітніх. Так, наприклад, В. М. Бурдін пропонує ввести такі альтернативні види покарання як: покладення на неповнолітнього, який досяг 15-річного віку, з урахуванням його майнового становища або наявності відповідних трудових навичок, обов'язку усунути заподіяну шкоду або виконати на користь потерпілої сторони певні роботи з метою компенсації заподіяної шкоди.

Проаналізувавши теоретичні дослідження науковців кримінального права, статистичні дані практичного застосування заходів виховного характеру неповнолітніх і їх результативність, можна дійти до наступних висновків:

- Види покарання, що передбачені кримінальним законодавством щодо неповнолітніх, потребують негайного оновлення відповідно до змін в суспільному житті для збільшення ефективності їх застосування;

- Покарання за злочини повинно бути максимально конкретизованим, індивідуалізованим, виходячи із виняткових обставин та враховуючи особу винного. Оскільки завданням примусових заходів, крім відновлення соціальної справедливості, є виправлення засудженого й попередження вчинення ним нових злочинів у майбутньому, судом ретельно повинні бути досліджені як біологічні, так і соціальні особливості правопорушника. Проте індивідуалізація покарання із врахуванням особливостей суб'єкта злочину є на низькому рівні;

- Необхідно прийняти єдиний нормативно-правовий акт, який би чітко і всебічно регулював кримінальну відповідальність неповнолітніх;

- Громадські роботи мають високий коефіцієнт корисної дії, проте рівень призначення його в Україні є надзвичайно низький.

- Дослідивши сучасні проблеми кримінальної відповідальності неповнолітніх, варто сказати, що державі необхідно звернути особливу увагу на нагальні проблеми заходів покарання таких осіб, удосконалити законодавство, доповнивши його альтернативними, більш ефективними видами впливу, адже майбутнє залежить насамперед від нового покоління, його правосвідомості і правослухняності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кримінальний кодекс України : від 05.04.2001 р., № 2341–III // ВВР України. –2001. – № 25-26. – Ст. 131.
2. *Істратенко І. М.* Стан злочинності у I півріччі 2018 року // Держстат України. – 2018 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/dop/09/sz0618w_u.pdf

3. Європейські громадські санкції та заходи [Текст]: (Матеріали семінарських слухань 11-12 квітня 2000 р.) / Міністерство юстиції України, Рада Європи. – Київ : Логос, 2000. – 116 с.
4. *Ніколаєнко С. І., Ніколаєнко О. С.* Проблеми адаптації в процесі правової соціалізації та десоціалізації особистості / С. І. Ніколаєнко, О. С. Ніколаєнко // Правовий вісник Української академії банківської справи. – 2011. – № 1(4). – С. 27-32.

Ю. М. Жмур
доцент кафедри правознавства
та галузевих юридичних дисциплін
НПУ імені М. П. Драгоманова,
кандидат юридичних наук, доцент
І. А. Клімова
студентка 2 курсу факультету політології та права
НПУ імені М. П. Драгоманова
(м. Київ)

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОТИДІЇ НАСИЛЬСТВУ В СІМ'Ї НА НАЦІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Проблема насильства в сім'ї є актуальною у всьому світі. Домашнє насильство є грубим порушенням порушення прав людини. Щоденно воно здійснює посягання на найцінніші блага людини – життя і здоров'я, честь і гідність. Таке небезпечне явище відоме і сучасному українському суспільстві, що підтверджується даними соціологічних опитувань населення України, за яким майже половина населення відчула на собі різні форми насильства [1].

Метою статті є визначення стану нормативно-правового забезпечення запобігання та боротьби з різними проявами насилля щодо домашнього насильства на національному рівні в Україні.

Правова база про запобігання та протидію домашньому насильству складається з Конституції України, Закону України “Про запобігання та протидію домашньому насильству” та інших нормативно-правових актів, які регулюють відносини щодо попередження та протидії насильству в сім'ї. Норми Основного Закону України визначають та гарантують охорону і захист прав, свобод та інтересів сім'ї та людини. Це показано зокрема у ст. ст. 3, 21-24, 27-29, 32, 51, 52 [2].

Україна на державному рівні визнала наявність проблеми домашнього насильства у 2001 році, коли, на підставі положень Конституції України та Конвенції ООН про права дитини, було прийнято Закони України “Про охорону дитинства” та “Про попередження насильства в сім'ї”. В цих законодавчих актах було дано визначення таких понять як “насильство”, “жертва насилля”, а також було введено термін “захисний припис”. Для реалізації цих законів було прийнято низку підзаконних нормативно-правових актів [3]. Але потреба впровадити правові норми,